

érzelmi vagy drámai rész gazdagítja. Ezek közül emberábrázolásánál fogva legemlékezetesebb: Anna búcsúja a tábornótól, Salzburgtól, tüdőbajos barátnőjétől, apjával való beszélgetése, az öreg nyugdíjazott rajztanárral történt óravégi megindító találkozása, vacsorája az újgazdag asztaloséknál, Róza vallomása és utolsó jelenete Péterrel, mely sorsára is döntő befolyással lesz.

A Vajdaság életéből vett és társadalmi átalakulásunk kezdetére eső regény első hosszabblevegzetű írása Herczegnek, s magasszínvonalú művészetével komoly értéke irodalmunknak. Méltoan sorakozik szépirodalmi, társadalomrajzoló és kritikai művei mellé.

ALBERT THIBAUDET:

GONDOLATOK A REGÉNYRŐL
Prosveta kiadás, Belgrád, 1955

Ebben a könyvecskében Thibaudet hét esszéjét kaptuk a regényről. Jókör jöttek ezek az írások, mert a regény fejlődése szükségessé tette, hogy néhány kérdést tisztázzunk, a modern regény művészi problémáiról pedig nem beszélhetünk anélkül, hogy tekintetbe ne vegyük a nagy francia író és kritikus véleményét. Igaz, hogy Thibaudet írásai a XIX. század és XX. század első három évtizedének regényeivel foglalkoznak, a mai regény azonban kétségtelenül abban az időben gyökerezik, művészi koncepciójának ősei Flaubert-től és George Eliottól Proustig és Gide-ig, épp azok a regényírók, akikről Thibaudet ír.

Thibaudet minden egyes írása szenvedélyes, de mérték tartó ember műve. Önmagával és másokkal vitatkozva, Thibaudet nem épít fel rendszert, hanem adott alkalommal mondja el véleményét a regényről. Szellemes esszéiben rengeteg irodalmi adatot, utalást, jellemzést halmoz fel, s ennek alapján szintetizál. Nincs szükségünk arra, hogy akármelyik nézetét elfogadjuk, de legtöbb megállapítása vonatkozik a regény

mai fejlődésére is, s hogy megismerjük véleményét, íme mit mond, például a regényírás alapvető feladatairól: „A zseniális regényíró azt eleveníti fel, ami lehetséges, s nem azt, ami való.” Ez minden modern regény legfontosabb elve. A regénynek szerkezetéről ezt írja: „A regény sajátos esztétikája... a laza szerkezet, idő és tér esztétikája.” Itt találjuk korunk regényének magvát.

Nemcsak a regénnyel, a regény problémáival foglalkozik Thibaudet, hanem az olvasóval is, avval, hogyan fogadják az olvasók a regényeket. Egy egész esszét szentel a szenvedélyes regényolvasónak. Ebben találjuk a következő, lényeges megállapítását: „Regényt olvasni... annyit jelent, mint eljutni a megismeréshez és ítélethez önmagunkról.” A klasszikus és a modern regény is, külön-külön utakon csakis ezt a célt szolgálhatja. Az olvasók ilyenkor „...a társadalmi fejlődés lényegébe hatolnak, testüket és vérüket adják azoknak az elképzelt személynékeknek, amelyeket a regényíró teremtet...”

Iven általánosérvényű, mélyen esztétikai megállapításaival járult hozzá Thibaudet a modern regény elméletének kialakulásához. Ezért fontos a mi számunkra is válogatott esszéinek belgrádi kiadása abban az időben, amikor az új jugoszláv regényirodalom, gazdag európai hagyományokra támaszkodva, új eszközöket keres napjaink, életünk igazságának kifejezéséhez.

TOMÁN László

Amulett — Primitív népek költészeté. Válogatták és fordították: Zvonimir Golob, Irena Vrkljan és Zvonimir Bajszićs. NOLIT-kiadás, Belgrád.

Primitív népek! A mi „művelt”, „civilizált” szellemünk még nem talált megfelelő kifejezést azoknak a népeknek megjelölésére, amelvek leginkább a „művelt” és „civilizált” népek gyarmatosító törekvései miatt maradtak